

Березовська-Чміль Олена Борисівна
Кобець Юлія Василівна
Мищук Мар'яна Богданівна

Національна безпека України в контексті інтеграції до Європейського Союзу: політико-правовий аспект (2014–2019 рр.)

УДК 327.7
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.1>

Березовська-Чміль Олена Борисівна
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних інститутів
та процесів Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57,
Івано-Франківськ, Україна

Кобець Юлія Василівна
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних інститутів
та процесів Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57,
Івано-Франківськ, Україна

Мищук Мар'яна Богданівна
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних інститутів
та процесів Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57,
Івано-Франківськ, Україна

Мета і завдання – проаналізувати безпековий вимір інтеграції України у структури Європейського Союзу, дослідити основні напрями європейського співтовариства щодо створення власної Європейської безпекової та оборонної політики.

Методи дослідження. Для аналізу генези відносин Україна–ЄС використані історичний та діалектичний методи. Герменевтичний метод використовувався для аналізу договорів, а структурний метод дав змогу прослідкувати місця міжнародних договорів у політико-правовій системі України.

Вступ. Проголошення незалежності України, закріплене підсумками всенародного референдуму, створило нову суспільно-політичну реальність у нашій державі. Першочергово постала потреба творення нової політичної системи, яка б базувалася на демократичних морально-етичних засадах розвитку, враховуючи насамперед національні інтереси та усвідомлюючи потребу їх захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз. Існування України як суверенної та стабільної дер-

Статтю присвячено дослідженню безпекового виміру інтеграції України в Європейський Союз. На підставі проведеного дослідження авторами з'ясовано змістове наповнення категорій «інтеграція», «державна безпека», «національна безпека», «національні інтереси». Констатовано, що створення ефективної системи забезпечення національної безпеки України, її модернізація відповідно до сучасних вимог є на сьогодні центральною із стратегічно важливих для подальшого розвитку держави. Розглянуто етапи інституційного розвитку спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, формування, розбудови та вдосконалення оборонної політики Європейського Союзу, основні напрями європейського співтовариства щодо створення власної Європейської безпекової та оборонної політики в контексті нових загроз у сфері міжнародної політики. Основними практичними механізмами здійснення політики у сфері безпеки в рамках ЄС є: Спільна європейська політика безпеки та оборони, Європейська безпекова та оборонна політика. У разі реформування безпекової сфери України варто враховувати генезу спільної безпекової політики Європейського Союзу. Цінним для нашої держави має стати й досвід окремих, провідних країн-членів ЄС, які є активними суб'єктами міжнародних відносин та представниками так званого активного підходу до розуміння національної безпеки, який передбачає передусім реалізацію національних інтересів, а не лише їх захист, а ключовим завданням визначає не стільки реагування на загрози, як їх попередження. Аргументовано, що дипломатія залишається основою взаємної зовнішньої політики та політики безпеки в ЄС. Проаналізовано потребу реформування національної безпеки України, що особливо актуальним є на сучасному етапі державотворення в умовах російської агресії. Висвітлено процес переговорів та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, розкрито її значення. Досліджено вплив європейської інтеграції на процес соціально-економічних перетворень та стан української економіки загалом.

Ключові слова: Європейський Союз, Україна, Угода про асоціацію, переговори, оборонна політика, спільна зовнішня і безпекова політика, мілітаризація, інтеграція, зовнішня діяльність.

жави тісно пов'язане із проблемою національної безпеки, що особливо актуальним є на сучасному етапі державотворення в умовах російської агресії.

Проблеми національної безпеки належать до найважливіших та найскладніших явищ суспільно-політичного життя, а одним з пріоритетних напрямів співробітництва є, власне, політичний і безпековий складники.

Національна безпека України у новому геополітичному середовищі все більше залежить від гостроти інформаційно-психологічного протистояння, здатності держави виявляти та нейтралізувати нові виклики та загрози у інформаційній сфері. В основі змісту інформаційно-психологічного протистояння нині перебуває намагання суперника підмінити історичну спадщину, переформатувати ідеологічні установки та цінності у суспільстві. Докорінні зміни у світі призводять до болісних процесів пошуку або перегляду державами внутрішньо- та зовнішньополітичної ідентичності, доцільності участі та свого місця в міжнародних

інтеграційних об'єднаннях. У деяких регіонах, зокрема в Євразійському, спостерігається змагання інтеграційних проєктів, у центрі якого опинилася Україна. Ці процеси зумовлюють складні зміни в міжнародних об'єднаннях: ослаблення або розпад старих альянсів, намагання посилити наявні або створити нові.

«Гібридна війна» в Україні в 2014–2019 рр. поєднує у собі методи інформаційної, психологічної, економічної воєн та культурної експансії. Якщо в класичних війнах боротьба велася за ресурси та територію, то у некласичних «гібридних війнах» ворог ставить за мету підкорити суспільну свідомість громадян певної країни, перекодувати ціннісно-культурні основи населення, спотворити його історичну пам'ять. Особливого значення це питання набуває під час довготривалої збройної агресії російської федерації проти України, що є антиправовою, антиукраїнською, злочинною, спрямованою на поступове руйнування економічної та соціальної структури суспільства, матеріально-технічної інфраструктури Української держави.

Результати дослідження. В результаті збройної військової агресії РФ було анексовано АР Крим та окуповано частину Донецької та Луганської областей. У березні 2017 р. через насильницьке захоплення українських підприємств на непідконтрольній території Донбасу було прийняте рішення РНБО припинити переміщення вантажів через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей. Попри розрив торговельно-економічних зв'язків, гібридна війна активно тривала в інформаційній сфері. Вона завдала Україні неправих людських та тяжких матеріальних втрат. Станом на середину 2018 р. загинуло або травмовано 15,5 тис. військовослужбовців Збройних сил та Національної гвардії України [1].

Розглядаючи економіку як простір дії гібридної війни, слід враховувати її тісні взаємозв'язки з іншими сферами життєдіяльності суспільства в Україні і в Росії. Так, економічний складник гібридної війни найтіснішим чином пов'язаний з її соціально-політичним компонентом, оскільки саме соціально-політична дестабілізація в державі-об'єкті агресії дає змогу державі-суб'єкту агресії досягти мети розпочатої ним гібридної війни. Тому економічні заходи, до яких вдавалася Росія в гібридній війні проти України, прямо чи опосередковано зорієнтовані були на відповідну ланцюгову реакцію з дестабілізації соціальної сфери з подальшою орієнтацією на політичну дестабілізацію в Україні [3, с. 137].

Полеми гібридної війни між Росією і Україною цілком закономірно став реальний (тобто виробничий) сектор національних економік обох держав. Хоча перебіг подій у цій сфері був більш інертний, порівняно з фінансовим сектором, саме через характер технологічних процесів матеріаль-

ного виробництва. Гібридна війна загострила давні економічні суперечності між Україною і Росією та урізноманітнила їх. Так, однією з традиційно конфліктогенних зон українсько-російських економічних відносин стала газова сфера. Зокрема, НАК «Нафтогаз України» протягом доволі короткого періоду повністю відмовився купувати природний газ у російського «Газпрому» і закуповував його через реверсні поставки у європейських компаній, що, своєю чергою, послабило та нівелювало роль поставок газу як важеля російського економіко-політичного впливу на Україну.

Економіка держав-учасниць гібридної війни в цьому випадку виступала, по суті, вагомим засобом впливу на їх соціально-політичну сферу. І російсько-українська гібридна війна не була винятком із цього правила. При цьому слід брати до уваги, що взаємозв'язок економічної та соціально-політичної сфери суспільства має не лише безпосередній характер, а й дуже часто опосередковується потужною дією інформаційного фактора. Тобто взаємодія зазначених сфер суспільства може бути посилена чи послаблена завдяки формуванню відповідної змістовної структури повідомлень в інформаційному просторі тієї чи тієї держави. Причому у разі визначення напрямів і характеру впливу інформаційного чинника на трансмісію відомостей про стан національної економіки на розвиток соціально-політичної ситуації в конкретній державі слід зважати на різницю в характері політичних систем України (демократичної за своєю природою) і Росії (тоталітарної).

Нові геополітичні виклики, які постали перед нашою державою в умовах гібридної війни, яка була ініційована та велася Росією федерацією всупереч будь-яким нормам міжнародного права, вимагали активізації власне євроінтеграційного вектора зовнішньополітичних пріоритетів держави, формування виважених підходів до форм і методів їх реалізації.

Усе це зумовлює потребу ґрунтовного аналізу безпекового виміру інтеграції України в Європейський Союз (далі – ЄС), співпрацю з яким Україна завжди розглядала як один з основних можливих перспективних напрямів.

Інтеграція є своєрідним процесом, який має мету та завдання, форми і принципи, які регулюються спеціальними законами або ж морально-етичними нормами. Подібні трактування у певній модифікації використовуються і у сучасній науковій літературі. Тлумачний словник Оксфордського університету розглядає інтеграцію як «акт чи процес поєднання двох чи більше частин таким чином, щоб вони функціонували разом» [18].

В історичній та політико-інституційній площинах європейська інтеграція постає як процес поступового делегування національних повноважень на загальноєвропейський рівень, що зумо-

вило становлення його самобутньої політичної системи [2].

Уже у Постанові Верховної Ради ще Української РСР «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин» (від 25 грудня 1990 р.) одним із головних векторів зовнішньої політики держави було визначено процес європейської інтеграції через безпосередню участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах. Інтеграція в європейські структури була визнана одним із пріоритетів зовнішньополітичної діяльності нашої держави і Постановою Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» (1993 р.), яка задекларувала позаблоковий статус держави [6].

Багатовекторна зовнішня політика України, позаблоковий статус, відмова від ядерної зброї в обмін на повагу до суверенітету України створювали, як зазначають Валерій Садовський, Андрій Дацюк, Рена Марутян, Роман Ніцович, «ілюзію гарантії безпеки нашої держави у майбутньому», а «політика національної безпеки формувалась у відриві від реального стану справ у державі, внутрішніх та зовнішніх викликів і загроз» [10]. Тому в 2014 р., коли виникла реальна загроза втрати державного суверенітету, на порядок денний постала потреба негайного удосконалення безпекової політики. Лише через рік після анексії території Автономної Республіки Крим та розв'язання воєнних дій на Сході України у травні 2015 р. була затверджена нова Стратегія національної безпеки України – документ, що визначав актуальні на той момент загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та служив основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки, домінуючим видом якої було визнано воєнний складник.

Європейська інтеграція України означає включення її у світовий простір безпеки з країнами, з якими вона поділяє спільні цінності та принципи, а загальний процес інтеграції до ЄС передбачає здійснення відповідних змін у всіх напрямках та сферах, включаючи безпекову (як на теоретичному, так і на практичному рівні).

Усі роки незалежності зовнішню політику України зумовлювала традиційна безпекова дилема, що визначала орієнтири для пошуку своєї моделі безпеки, і сконцентрована в питанні, як інтегруватися до структур європейської безпеки, водночас зберігаючи позитивні відносини з росією. Ця безпекова дилема, по суті, відображається в усіх українських зовнішньополітичних альтернативах: політиці багатовекторності, нейтралітету та позаблоковості, європейської та євроатлантичної інтеграції, євразійського вектора як інструментів забезпечення національної безпеки. Наявність безпекової дилеми

України пояснюється її геополітичним положенням, силовими характеристиками дотичних центрів сили та низкою інших факторів. Україна через свій статус держави середнього рівня, через історичну спадщину, внутрішньополітичні та економічні проблеми, певну ресурсну обмеженість, які у сукупності становлять міжнародний потенціал держави, не могла на той момент здійснювати відчутний вплив на міжнародну безпеку. Проте сама Україна відчувала дефіцит безпеки.

Слабкі, як на той період, євроінтеграційні позиції України та її невідповідність політичним та економічним критеріям для вступу до ЄС стали закономірним результатом непослідовності та зволікання у здійсненні реформ. Роки стагнації залишили Україну позаду тих країн Центральної та Східної Європи, які наполегливо здійснювали складні ринкові перетворення. Домінування «декларативної» та брак «імплементаційної» культури в органах виконавчої влади, слабка інституційна та функціональна закріпленість політики європейської інтеграції у повсякденній діяльності українського уряду, неефективні механізми міжвідомчої координації та моніторингу ухвалених рішень, низький рівень фахової підготовки державних службовців і знань того, що стосується європейської інтеграції, негативно впливали на реалізацію Угоди про партнерство та співробітництво та Стратегії інтеграції до ЄС.

З початком російської агресії проти України стало очевидним, що безпекова ситуація кардинально змінилася і не відповідає визначенням у Законі України «Про основи національної безпеки України» (2003 р.) загрозам. Саме тому 21 червня 2018 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України № 2469-19 «Про національну безпеку України», який визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз [5]. Відповідно до закону констатується, що державна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру (п. 4 статті 1), а національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз (п. 9 статті 1).

Прописано в Законі й поняття «національні інтереси України» (п. 10 стаття 1), які визначаються як «життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян». Власне,

одним із фундаментальних національних інтересів України (п. 3, стаття 3, Розділ II Закону) проголошено інтеграцію України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами.

Європейський Союз досить тривалий період розробляв механізми для формування спільної позиції щодо зовнішньої і безпекової політики. Два основних фундаментальних документи – Договір про функціонування Європейського Союзу (підписаний у Римі в 1958 р. як Договір про створення Європейського економічного співтовариства) і Договір про Європейський Союз (підписаний у Маастрихті в 1992 р.) та низка взаємопов'язаних з ними договорів відображають принципи функціонування ЄС. У Маастрихтському договорі 1992 р. уперше з'явилися положення щодо розвитку Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) – Common foreign and security policy (CFSP), яке декларує збереження миру і зміцнення міжнародної безпеки відповідно до принципів Статуту ООН, так само як і принципів Гельсінського Заключного акта, і цілей Паризької хартії (Ради Європи) та передбачає визначення загальних рис спільної оборонної політики. Її головним завданням є створення сил та засобів для подальшого розширення можливостей Євросоюзу щодо участі у врегулюванні регіональних та локальних конфліктів [9]. У 1993 р. питання спільної зовнішньої і безпекової політики було узгоджено і втілювалося у другому «стовпі» архітектури ЄС. Наступний договір було підписано в Амстердамі 2 жовтня 1997 року, а чинності він набув 1 травня 1999 року (повна назва: Амстердамський договір про зміну Договору про Європейський Союз, договорів, що засновували Європейські Співтовариства, і низки пов'язаних з ними актів). За договором передбачалося створення Спільної Європейської політики безпеки та оборони – Common Security and Defence Policy (CSDP) (далі – СЄПБО).

Наприкінці ХХ було вирішено «мілітаризувати» зовнішню політику через слабкі позиції країн ЄС під час війни у Косово 1999 р., грузинсько-російської війни 2008 р. та агресії росії проти України, розпочатої 2014 р. Процес «мілітаризації» було закладено у Ніццькому договорі – міжнародно-правовому документі, прийнятому главами держав та урядів Австрії, Бельгії, Великобританії, Греції, Данії, Ірландії, Іспанії, Італії, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини, Португалії, Фінляндії, Франції, Швеції на Міжурядовій конференції у м. Ніцці (Франція) 26.ІІ 2001. Щодо безпеки, то в договорі вказувалось таке положення: «Спільна зовнішня політика та політика безпеки включає всі питання, що стосуються безпеки Союзу, в тому числі пропре-

сивне утворення спільної оборонної політики, яка може перетворитися на спільну оборону в разі прийняття такого рішення Європейською Радою. У такому разі Рада рекомендує Державам-членам прийняти таке рішення відповідно до їх конституційних процедур. Політика Союзу відповідно до цієї статті не повинна завдавати шкоди особливому характеру політики безпеки та оборони певних Держав-членів і має поважати зобов'язання певних Держав-членів, які вбачають втілення їх спільної оборонної політики в Організації Північно-Атлантичного Договору (НАТО) відповідно до Північно-Атлантичного Договору, та повинна бути сумісною з політикою спільної безпеки та оборони, встановленої в рамках такого Договору [4]. Втілення спільної оборонної політики за договором мало б здійснюватися шляхом співробітництва у сфері озброєнь, надання гуманітарної допомоги, проведення рятувальних робіт, здійснення миротворчої місії, залучення збройних формувань до розв'язання кризових конфліктних ситуацій.

Із набуттям чинності 1 грудня 2009 р. Лісабонського договору (13 грудня 2007 р.) ключовим положенням Лісабонської угоди є пункт про взаємну оборону, який зобов'язує надати допомогу і підтримку у разі, коли «територія країни-члена ЄС стане жертвою військової агресії». Це зобов'язання про колективну оборону у випадку воєнного нападу на будь-яку з країн-членів, а також положення про зобов'язання взаємного захисту країн-членів ЄС у разі терористичної атаки, стихійних або техногенних катастроф. Розпочався новий етап розвитку Спільної політики безпеки та оборони ЄС. Агресія російської федерації проти України актуалізувала співробітництво між країнами ЄС саме в безпековій сфері.

Лісабонським договором було введено нову посаду в Європейському Союзі – Верховного представника ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки, що призначається кваліфікованою більшістю від складу Європейської Ради за погодженням з Президентом Європейської Комісії та Європейським парламентом. Відповідно до статей 18 і 27 Договору про Європейський Союз Верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки: проводить спільну зовнішню політику Євросоюзу і політику безпеки; вносить пропозиції щодо її розвитку; головує в Раді закордонних справ; представляє Союз з питань, що належать до спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Верховний представник Європейського Союзу із питань закордонних справ (з 1 листопада 2014 по 1 грудня 2019) Федеріка Могеріні констатувала, що від успішного врегулювання конфлікту на Донбасі та проведення необхідних реформ в Україні залежить ефективність зовнішньої і безпекової політики Євросоюзу, а підтримка, яку Європейський Союз повинен надавати Україні для проведення українських внутрішніх реформ,

є вагомою частиною успіху європейської зовнішньої і безпекової політики.

28 червня 2016 р. Верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки представила Глобальну стратегію Європейського Союзу щодо зовнішньої політики і політики безпеки «Спільне бачення, єдиний підхід: сильна Європа» [15].

У Стратегії наголошувалося на тому, що у сучасному світі однієї «м'якої» сили не досить, необхідно підвищувати ефективність ЄС у сфері безпеки і оборони. Цей документ не передбачав створення колективної оборони ЄС, а мав на меті мобілізацію всіх можливостей, які закладені в установчих договорах ЄС (положення про взаємну підтримку і солідарність), заради ефективного співробітництва в оборонній сфері. Основними безпековими пріоритетами було визначено: оборону, боротьбу з тероризмом, кібербезпеку, енергетику та стратегічні комунікації. Наступним заходом щодо реалізації положень Глобальної стратегії став План дій у сфері європейської оборони, який був затверджений Європейською Комісією 30 листопада 2016 р., та передбачав конкретні дії, покликані сприяти країнам-членам в активізації досліджень і більш ефективному витрачанні коштів на спільну оборону, більш тісне співробітництво в оборонній сфері через: започаткування Європейського оборонного фонду, стимулювання інвестицій у ланцюзі оборонних постачань, зміцнення внутрішнього оборонного ринку [17].

Важливим елементом нової європейської оборонної стратегії стало зміцнення співробітництва Європейського Союзу з НАТО. Консультації між ЄС і НАТО завершилися ухваленням Декларації ЄС–НАТО про європейську політику безпеки і оборони (1999 р.), яка затвердила стратегічне партнерство між цими організаціями, та ухваленням документа «Берлін-плюс» (2002 р.) (ЄС під час проведення своїх операцій може користуватись ресурсами і засобами НАТО).

Україна посідала помітне місце у процесі реалізації СЗБП, свідченням чому є вироблення спільної стратегії ЄС щодо України (1999 р.) (на Близькому та Середньому Сході, в Африці та інших регіонах світу).

Поглиблення партнерства України з ЄС у рамках Спільної європейської політики безпеки і оборони є важливим напрямом міжнародних заходів із забезпечення національної безпеки.

Досить тривалий період основним напрямом реалізації європейської інтеграції для нашої держави (в контексті Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 16 червня 1994 р.) було виконання так званого «Плану дій Україна–ЄС» (21 лютого 2005 р.), який був двосторонньою угодою між Україною та Європейським

Союзом. Ця угода визначала програму політичних і економічних реформ з коротко- та довготерміновими пріоритетами [13].

24 листопада 2009 року на заміну «Плану дій Україна–ЄС» та з метою підготовки до впровадження майбутньої Угоди про асоціацію Україна–ЄС набув чинності Порядок денний асоціації Україна – ЄС.

Головним результатом реалізації євроінтеграційної стратегії України, засади якої було закладено протягом перших років незалежності, стало підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Політичну частину угоди було підписано 21 березня 2014 р., економічну частину – 27 червня 2014 р., а 16 вересня 2014 р. Угоду ратифікував Європейський парламент (535 депутатів проголосували «за»). Угода про асоціацію Україна – ЄС – це документ обсягом понад 1000 сторінок, який структурно складається з преамбули, 7 частин, 43 додатків і 3 протоколів. За своїм обсягом і тематичним охопленням угода є найбільшим міжнародно-правовим документом, який укладала у своїй історії Україна [7]. Для ЄС вона стала найглибшим міжнародним договором, що він мав будь-коли з країною, яка не є кандидатом на вступ.

Угода не визначала конкретно перспективи членства, але стала важливим кроком у реалізації законодавчо визначеного курсу України на вступ до ЄС.

Аналіз цілей політичного діалогу, зазначених в Угоді, свідчив про необхідність визначення подальших кроків державної влади, насамперед у напрямі поглиблення політичної асоціації, сприяння міжнародній стабільності й безпеці, посилення співробітництва з питань міжнародної безпеки та антикризового управління, досягнення миру і стабільності на Європейському континенті, зміцнення поваги до верховенства права, демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, консолідації внутрішніх політичних реформ [12].

Рішенням Європейської Ради (від 15 грудня 2016 р.) зазначалося, що Угода підтверджує співпрацю з Україною у сфері безпеки, зокрема в галузі запобігання конфліктам, поширенню зброї масового знищення, регулювання криз, але не містить зобов'язань щодо гарантій колективної безпеки або іншої військової допомоги чи підтримки України [16].

Що стосується ставлення самого населення до європейської інтеграції в досліджуваній період, то можемо навести дослідження, яке провели Фонд «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» та соціологічна служба Центру Разумкова з 17 по 22 травня 2013 року. Опитано

2010 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України. Теоретична похибка вибірки – 2,3%. Найбільше невизначених із відповіддю – на Сході України – 15,5% [11].

За словами Андрія Орлова, дослідження щодо ЄС свідчить, що більша частина українців підтримує приєднання до Європейського Союзу (67%) та висловлює високий рівень довіри Європейському Союзу як стратегічному партнерові України (63%). Спостерігається позитивна динаміка показників підтримки приєднання України до ЄС у часі – з 2013 року кількість українців, які виступають за ЄС, збільшилась на 21%. Загалом українці очікують від інтеграції до ЄС розширення власних можливостей та розвитку України відповідно до сучасних світових тенденцій. Згідно з опитуванням, більшість українців (78%) вважають себе добре обізнаними щодо Європейського Союзу і неодноразово натрапляли на публікації та інформаційні матеріали щодо ЄС (62%). Третина українців (31%) помітила цілеспрямовані інформаційні кампанії, зокрема, кампанію «Євроінтеграція: сила можливостей». 72% опитаних з усіх регіонів вважають за необхідне отримувати більше інформації про ЄС та євроінтеграцію [8].

Висновки. З часу проголошення незалежності України розпочався новий етап держави – формування стратегії розвитку на майбутнє та пошук партнерів, однодумців, гарантів миру і безпеки. Відтоді започатковані нові відносини з Європейським Союзом та країнами-сусідами. Хронологія подій характеризує плавний перехід від політичних декларацій, надання технічної, економічної і фінансової допомоги до динамічної співпраці у всіх сферах буття. Ці відносини поступово переросли в узгоджені наміри урядів і громадськості на перспективу та розуміння спільного майбутнього, побудову прозорих кордонів, системи безпеки технічної, військової, економічної тощо.

Зважаючи на те, що основою спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС залишається дипломатія (це, на жаль, доводив і так званий Нормандський формат Німеччина–Франція–Україна–росія), а також переважно попередження конфліктів і постконфліктна відбудова, Європейський Союз активно працює над посиленням власного військового потенціалу. Україні потрібно враховувати власне цей аспект та поглиблювати співпрацю з Консультативною Місією ЄС та міжнародними безпековими інституціями в межах СЄПБО. Подальший розвиток і рух України в напрямі європейської інтеграції сприятиме реформуванню безпекової політики нашої держави, що особливо актуальним є у сучасних умовах російсько-української війни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Касперович Ю. Методичні підходи до оцінки фіскальних втрат України внаслідок гібридної війни

рф. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2018/4.pdf (дата звернення: 30.01.2020).

2. Козловець М. Європейська інтеграція і національна ідентичність: український контекст. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgrvzdia_2008_35_16 (дата звернення: 30.01.2020).

3. Кулицький С. Аналіз економіко-інформаційних аспектів гібридної війни *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського*. 2018. Вип. 49, с. 133–145.

4. Ніцький договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, договорів про заснування Європейських співтовариств та деяких пов'язаних з ним актів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_261(дата звернення: 30.01.2020).

5. Про національну безпеку України : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 30.01.2020).

6. Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 2 лип. 1993 р. № 3360-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12> (дата звернення: 30.01.2020).

7. Ратушний С.М. Угода про асоціацію Україна–ЄС як джерело права Європейського Союзу. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pre_2015_15_25 (дата звернення: 30.01.2020).

8. Результати всеукраїнських соціологічних досліджень щодо ставлення громадськості до інтеграції України до ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/72-ukrayinciv-potrebuyut-bilshe-informaciyi-pro-yes-ta-yevrointegraciyu-52-pro-nato> (дата звернення: 30.01.2020).

9. Рябоштан Є. Спільна зовнішня та безпекова політика Європейського Союзу після Лісабонської угоди. Політико-інституційний аспект. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/59308?show=full> (дата звернення: 30.01.2020).

10. Садовський В., Дацюк А. Як визначити пріоритети державної безпекової політики? URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28991.pdf> (дата звернення: 30.01.2020).

11. Ставлення громадськості до європейської інтеграції України. URL: <https://dif.org.ua/article/stavlennya-gromadskosti-do-evropeyskoi-integratsii-ukraini> (дата звернення: 30.01.2020).

12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27 черв. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011(дата звернення: 30.01.2020).

13. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 16 червня 1994 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012 (дата звернення: 30.01.2020).

14. Філософія політики: Короткий енцикл. словник / Авт.-упоряд.: Андрущенко В.П. та ін. Київ : Знання України, 2002. 670 с.

15. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. URL: https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/regions/files/eugs_review_web.pdf.7 (дата звернення: 30.01.2020).

16. European Council conclusions on Ukraine. URL: <http://consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/15-euco-conclusions-ukraine> (дата звернення: 30.01.2020).

17. European Defence Action Plan. URL: <http://ec.europa.eu/Docs-Room/documents/20372> (дата звернення: 30.01.2020).

18. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Sixth edition. / ed. by Sally Wehmeier. Oxford : University Press, 2000. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/integration?q=integration> (дата звернення: 30.01.2020).

REFERENCES:

1. Kasperovich, Y. (2018). Metodichni pidkhody do otsinky fiskalnykh vtrat Ukrainy vnaslidok hibrydnoi viiny rf [Methodical approaches to estimation of fiscal losses of Ukraine due to the hybrid war of the Russian Federation]. Retrieved from: https://www.economy.in.ua/pdf/12_2018/4.pdf.

2. Kozlovets, M. (2008). Yevropeiska intehratsiia i natsionalna identychnist: ukrainskyi kontekst [European Integration and National Identity: The Ukrainian Context]. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2008_35_16.

3. Kulitsky, S. (2018). Analiz ekonomiko-informatsiinykh aspektiv hibrydnoi viiny [Analysis of economic and informational aspects of hybrid war]. *Scientific Works of the Vernadsky National Library of Ukraine*, 49, 133–145.

4. Nitstskyi dohovir pro vnesennia zmin ta dopovnen do Dohovoru pro Yevropeyskyi Soiuz, dohovoriv pro zasnuvannia Yevropeyskykh spivtovarystv ta deiakykh poviazanykh z nym aktiv (2001) [Treaty of Nice on amendments and additions to the Treaty on European Union, the treaties establishing the European communities and certain related acts]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_261 [in Ukrainian].

5. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy (2018) [National Security of Ukraine: Law of Ukraine adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine No. 2469-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> [in Ukrainian].

6. Pro Osnovni napriamy zovnishnoi polityky Ukrainy: Postanova Verhovnoi Rady Ukrainy (1993) [The Main Directions of Foreign Policy of Ukraine: resolution of Verkhovna Rada of Ukraine, No. 3360-XII]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12> [in Ukrainian].

7. Ratushny, S. (2015). Uhoda pro asotsiatsiiu Ukraina–YeS yak dzherelo prava Yevropeiskoho Soiuzu [The EU–Ukraine Association Agreement as a Source of European Union Law]. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pre_2015_15_25.

8. Rezultaty vseukrainskykh sotsiologichnykh doslidzhen shchodo stavlennia hromadskosti do intehratsii Ukrainy do YeS. The results of nationwide sociological research on public attitudes to the integration

of Ukraine into the EU. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/72-ukrayinciv-potrebuyut-bilshe-informaciyi-pro-yes-ta-yevrointegraciyu-52-pro-nato>

9. Ryaboshan, E. (2012). Spilna zovnishnia ta bezpekova polityka Yevropeiskoho Soiuzu pislia Lisabonskoho uhody. Polityko-institutsiinyi aspekt [Common foreign and security policy of the European Union after the Lisbon Treaty. Political-Institutional Aspect]. Retrieved from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/59308?show=full>

10. Sadovsky, V., Datsyuk, A. (2016). Yak vyznachyty priorityty derzhavnoi bezpekovoï polityky? [How to identify public policy priorities?]. Retrieved from: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28991.pdf>

11. Stavlennia hromadskosti do yevropeiskoi intehratsii Ukrainy [Public Attitude Towards European Integration of Ukraine]. Retrieved from: <https://dif.org.ua/article/stavlennya-gromadskosti-do-evropeyskoi-integratsii-ukraini>

12. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniei storony, ta Yevropeyskym Soiuzom, Yevropeyskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyim derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Mizhnarodnyi dokument vid 27 cherv. 2014 r. [Association Agreement between Ukraine, at one side, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other side: International document of 27 June 2014 r.]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

13. Uhoda pro partnerstvo i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Yevropeyskymy Spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy vid 16 chervnia 1994 r. [Agreement on partnership and cooperation between Ukraine and European Communities and their member of 16 June 1994]. Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012 [in Ukrainian].

14. Intehratsiia (2002). [Integration]. *Philosophy of Politics; A Short Encyclical Dictionary*. Kyiv : Znannia Ukrainy, p. 256.

15. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy: Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. Retrieved from: <https://library.euneighbours.eu/content/eu-global-strategy-shared-vision-common-action-stronger-europe> [in English].

16. European Council conclusions on Ukraine (2016). Retrieved from: <http://consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/15-euco-conclusions-ukraine> [in English].

17. European Defense Action Plan (2016). Retrieved from: <http://ec.europa.eu/Docs-Room/documents/20372> [in English].

18. Sally Wehmeier. (ed.) (2000). Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Sixth Edition. Oxford: University Press. Retrieved from: <https://oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/integration?q=integration> [in English].

The national security of Ukraine in context of integration into the European Union: political and legal aspect (2014–2019)

Berezovska-Chmil Olena Borysivna

Ph.D. of Political Sciences,
Associate Professor at the Department
of Political Institutions and Processes
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Shevchenko str., 57,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

Kobets Yuliia Vasyliivna

Ph.D. of Political Sciences,
Associate Professor at the Department
of Political Institutions and Processes
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Shevchenko str., 57,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

Mishchuk Mariana Bohdanivna

Ph.D. of Political Sciences,
Associate Professor at the Department
of Political Institutions and Processes
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Shevchenko str., 57,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

The article is devoted to the study of the security element of Ukraine's integration into the European Union. On the basis of the conducted research, the authors found out a meaningful content of the categories "integration", "state security", "national security", "national interests". It was noted that the creation of an effective system of ensuring Ukraine's national security, its modernization in accordance with modern requirements, is currently central to the strategic importance for the further development of the state. The following stages are taken into consideration – the institutional development of the common foreign and security policy of the EU, the formation, development and improvement of the European Union defence policy, the main directions of the European community to create its own European security and defence policy in the context of new threats in the field of international policy.

The main practical mechanisms for implementing security policy within the EU are: the Common European Security and Defence Policy, the European Security and Defence Policy.

When reforming the security sphere of Ukraine, it is worth considering the genesis of the common security policy of the European Union. The experience of individual, leading EU member states, which are active subjects of international relations and representatives of the so-called active approach to understanding national security, which involves primarily the realization of national interests, and not only their protection, but the key task is determined not so much by responding to threats as by preventing them. As stated, diplomacy remains to be the basis of mutual foreign and security policy in the EU. The need to reform the national security of Ukraine is analyzed, that is especially relevant at the current stage of state formation with the conditions of Russian aggression. The process of negotiation and signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU is covered, its significance is revealed. The influence of European integration on the process of socio-economic transformation and the state of the Ukrainian economy as a whole is investigated.

Key words: *European Union, Ukraine, Association Agreement, negotiations, defence policy, common foreign and security policy, militarization, integration, external activity.*